

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Teologie Ortodoxă
Școala doctorală de Teologie „Isidor Todoran”

***MISIUNEA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎN
DIASPORA DIN PENINSULA IBERICĂ***
Rezumat

Prof. Îndrumător:

Pr. Prof. Univ. Dr. Valer Bel

Doctorand:

Pr. Vasile Pop

Cluj-Napoca

2022

Cuprins

LISTA ABREVIERILOR	9
INTRODUCERE	10
I. DIASPORA ORTODOXĂ – REFLEX AL MISIUNII BISERICII	18
1.1 Diaspora – etimologie, terminologie, generalități	18
1.1.1 Diaspora – accepțiunea biblică	18
1.1.2 Caracterul particular și universal al diasporei	18
1.1.3 Diaspora ortodoxă – accepțiunea misionară a noțiunii	19
1.1.4 Raportul dintre misiune și diaspora	20
1.1.5 Diaspora română – noțiune	23
1.2 Diaspora ortodoxă română	23
1.2.1 Răspândire, organizare	23
1.2.2 BOR și organizarea diasporei românești	24
1.2.2.1 <i>Diaspora ortodoxă română până în secolul XX</i>	24
1.2.2.2 <i>Organizarea diasporei române în sec. XX până în anii 90</i>	28
1.2.2.3 <i>Organizarea diasporei ortodoxe române din anii 90 până în actualitate</i> ..	32
1.2.3 Diaspora română europeană - caracteristici	34
1.3 Prezența Ortodoxiei în Peninsula Iberică	35
1.3.1 Misiunea apostolică în Spania și începuturile Creștinismului în Peninsula Iberică	35
1.3.2 Începuturile Ortodoxiei în Spania	37
1.3.3 Începuturile Ortodoxiei în Portugalia	43
1.4 Prezența românilor în Peninsula Iberică	45
1.4.1 Atestări documentare despre români în Spania	45
1.4.2 Atestări documentare despre români în Portugalia.....	48
1.4.3 Români din Andorra	49
1.5 Migrația românilor în Peninsula Iberică	49
1.5.1 Cauzele migrației	50
1.5.2 Situația românilor din Spania	52
1.5.3 Situația românilor din Portugalia	53
1.5.4 Transnaționalismul și fenomenul de <i>brain drain</i> - aspecte misionare legate de acestea	54

1.5.5 Contextul religios al românilor din Peninsula Iberică după anii 90	56
II. MISIUNEA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎN PENINSULA IBERICĂ ..	58
2.1 Înființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale	58
2.1.1 Accente misionare cu privire la organizarea bisericească a românilor din Europa Occidentală în secolul XX	58
2.1.1.1 <i>Eparhia Ortodoxă Română a Europei Occidentale</i>	59
2.1.1.2 <i>(Arhi)Episcopia Ortodoxă Română pentru Europa Occidentală</i>	60
2.1.2 Înființarea Mitropoliei Ortodoxe Române a Europei Occidentale și Meridionale	61
2.1.3 Implicarea misionară a Mitropoliei în viața bisericească a românilor din Peninsula Iberică	62
2.2 Necesitatea înființării Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei	63
2.2.1 Înființarea primei parohii ortodoxe române din Spania	63
2.2.2 Organizarea vieții bisericești în Spania în intervalul 2000-2008	63
2.2.3 Înființarea primei parohii ortodoxe române din Portugalia	64
2.2.4 Organizarea vieții bisericești în Portugalia din anii '90 până în anul 2008	64
2.2.5 Demersuri de recunoaștere a Bisericii Ortodoxe Române în Spania până în anul 2008	65
2.3 Înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei	66
2.3.1 Argument misionar	66
2.3.2 Alegerea și hirotonia primului episcop ortodox român pentru Spania și Portugalia	67
2.3.3 Alegerea și hirotonia arhierelui vicar Ignatie Mureșanul	70
2.3.4 Alegerea și hirotonia celui de-al doilea arhieru vicar: Teofil de Iberia	71
2.3.5 Accente misionare cu privire la înființarea/organizarea Eparhiei în anul 2008	72
2.3.6 Relația EORSP cu statul spaniol și recunoașterea Episcopiei	74
2.3.7 Relația EORSP cu Biserica Romano-Catolică	76
2.3.8 Relația EORSP cu Ambasada și oficiile consulare ale României în Spania	78
2.3.8.1 <i>Colaborarea EORSP cu mediul asociativ românesc din Spania</i>	81
2.3.8.2 <i>Relația parohiilor cu presa românească din Spania</i>	82
2.3.9 Relaționarea inter-creștină în Peninsula Iberică	84
2.4 Comuniune și misiune inter-ortodoxă în Peninsula Iberică	85 4

2.4.1 Comuniunea și colaborarea cu celelalte structuri ortodoxe prezente în Peninsula Iberică	85
2.4.2 Adunarea Episcopilor Ortodocși din Spania și Portugalia	86
2.4.3 Colaborarea inter-ortodoxă la nivel parohial	88
2.5 Contribuția EORSP la îmbunătățirea vieții comunitare a românilor ...	89
2.5.1 Aportul adus la integrarea românilor în Spania	90
2.5.2 Aportul adus la integrarea românilor în Portugalia	92
2.5.3 Implicarea la nivelul social al comunităților românești	93
2.5.4 Implicarea în societatea spaniolă	95
2.5.5 Implicarea la nivel cultural	97
2.5.6 Implicarea la nivel instituțional	99
2.5.7 Aportul adus de EORSP în conservarea și promovarea valorilor românești în diaspora română din Peninsula Iberică	100
III. ETHOSUL MISIONAR ȘI CONTURAREA CONȘTIINȚEI MISIONARE ÎN PENINSULA IBERICĂ	103
3.1 Precizări terminologice	103
3.1.1 Ethosul lui Hristos și/sau ethosul apostolic	104
3.1.2 Realitatea istorică și ethosul misionar ortodox	105
3.2 Ethosul misionar specific diasporei ortodoxe române.....	107
3.2.1 Specificul ethosului misionar în EORPS	107
3.3 Cultivarea ethosului misionar	111
3.3.1 La nivel eparhial	111
3.3.2 La nivel parohial	113
3.3.3 La nivelul familiei	114
3.4 Conștiința misionară în Peninsula Iberică	115
3.4.1 Necesitatea conștiinței misionare	115
3.4.2 Conturarea conștiinței misionare în diaspora ortodoxă română	117
3.4.2.1 <i>În parohiile ortodoxe din Spania</i>	119
3.4.2.2 <i>În parohiile ortodoxe din Portugalia</i>	122
3.5 Parohia de diaspora	123
3.5.1 Parohia– celula misiunii Bisericii	123
3.5.2 Înființarea parohiei	123
3.5.3 Cadrul misionar	125

3.5.4 Cadrul instituțional-juridic	126
3.5.5 Particularitățile parohiei ortodoxe în diaspora	127
3.5.6 Neajunsurile parohiei din diaspora	129
3.5.7 Imperative misionare la nivel parohial (în diaspora)	132
3.6 Misiunea preotului în diaspora (Peninsula Iberică)	137
3.6.1 Profilul preotului misionar în diaspora	137
3.6.2 Predicarea cuvântului – catehizarea	139
3.6.3 Dimensiunea liturgică a misiunii preotului	141
3.6.4 Implicarea în social și relaționarea la nivel instituțional	144
3.6.5 Comunicarea și dinamismul	145
3.6.6 Intermediar între autoritățile locale și parohie	147
3.6.7 Statistică, diagnoză și prognoză parohială	148
3.6.8 Misiunea preotesei în parohia din diaspora	154
3.6.8.1 <i>Întâlnirea preoteselor din Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei</i>	156
3.6.8.2 <i>Întâlnirea preoteselor la nivel de protopopiat</i>	157
3.7 Misiunea laicului în Peninsula Iberică	158
3.7.1 <i>Laos tou Theou</i> – laicii ca parte a Trupului lui Hristos	158
3.7.2 Rolul decisiv al laicilor la înființarea parohiilor	159
3.7.3 Integrarea în parohie și contribuția la integrarea celorlalți membri	159
3.7.4 Implicarea în cultul bisericesc	161
3.7.5 Rolul laicilor în activitățile parohiale (sociale, culturale, didactice, edilitare)	162
3.7.6 Susținerea financiară a parohiei	163
3.7.7 Contra-misiunea laicilor la nivel parohial și comunitar	164
3.8 <i>Kat' oikon ekklesia</i> din diaspora	167
3.8.1 Biserica de apartament	168
3.8.2 Influența locașurilor de cult în derularea misiunii la nivel parohial	170
3.8.2.1 <i>Desfășurarea misiunii în spațiile de cult închiriate</i>	170
3.8.2.2 <i>Desfășurarea misiunii în spațiile de cult concesionate</i>	172
3.8.2.3 <i>Desfășurarea misiunii în spațiile de cult cumpărate/construite</i>	173
3.8.2.4 <i>Desfășurarea misiunii în spațiile de cult improprii</i>	175
3.8.3 Mănăstirile ortodoxe române din Spania și Portugalia – centre de misiune	176
3.8.3.1 <i>Viața mănăstirească în Spania – motivație misionară</i>	176

3.8.3.2 Misiune și pastorație complementară	178
3.8.3.4 Necesitatea mănăstirilor în Peninsula Iberică	179
3.9 Apostolatul tinerilor în diaspora	179
3.9.1 Școlile parohiale	180
3.9.1.1 Organizare, misiune, scop	181
3.9.1.2 Dificultăți, curențe și aspecte misionar-pastorale legate de copiii din diaspora	183
3.9.1.3 Strategii și proiecte misionar-pastorale pe segmente de vârstă: 3-7 și 8-13 ani	184
3.9.2 Frăția Nepsis Spania	188
3.9.2.1 Accente misionare referitoare la tinerii (români) născuți în Spania	188
3.9.2.2 Grupurile Nepsis de tineret la nivel parohial	191
3.9.2.3 Întâlnirea tinerilor Nepsis la nivel de Protopopiat	192
3.9.2.4 Congresul eparhial Nepsis EORSP	192
3.9.2.5 Congresul mitropolitan Nepsis MOREOM	193
3.9.2.6 Congresul Coordonatorilor Nepsis MOREOM	194
3.9.3 Taberele eparhiale de tineret: <i>O săptămână altfel!</i>	195
3.9.3.1 Taberele de cultură și spiritualitate românească	198
3.9.3.2 Taberele tematice	202
3.9.3.3 Tabere de formare continuă misionară	205
3.9.3.4 Tabere pentru preoți	207
3.9.4 Necesitatea tinerilor cu profil misionar	208
3.9.5 Insuficiențe apărute în Spania la nivelul misiunii cu tinerii	211
3.9.6 Influența elementului etnic-lingvistic în misiunea desfășurată cu tinerii români din Spania și Portugalia	219
3.9.7 Necesitatea adaptării limbajului religios la nivelul tinerilor. Soluții și perspective	220
IV. PROVOCĂRI MISIONARE, SOLUȚII ȘI PERSPECTIVE ÎN DIASPORA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN PENINSULA IBERICĂ	223
4.1 Biserica Ortodoxă, familia creștină și societatea spaniolă	224
4.1.1 Instituția familiei în diaspora ortodoxă și provocările societății	226
4.1.2 Căsătoriile mixte	233
4.1.2.1 Factori care influențează căsătoriile mixte	237
4.1.2.2 Căsătoriile mixte – statistici EORSP	239
4.1.2.3 Exigențe pentru o abordare corectă a problematicii în diaspora	240

4.2 Misiunea online sau elemente de pastorație virtuală?	243
4.2.1 Necesitatea misiunii online și implicarea Bisericii în mediul virtual	245
4.2.2 Compatibilitatea spațiului virtual cu misiunea Bisericii	249
4.2.3 Complementaritatea misiunii online cu misiunea Bisericii	251
4.2.4 Internetul – un <i>sprijin misionar</i> în diaspora?	253
4.2.5 Limitele și insuficiențele misiunii desfășurate în spațiul virtual	256
4.2.5.1 <i>Comunicare, conectare și comuniune în raportul preot-credincios</i>	257
4.2.5.2 <i>Virtual și virtute în plan misionar</i>	260
4.2.6 Misiune online în perioada pandemiei de Coronavirus Sars Cov 2. Oportunități și limite	262
4.3 Misiune și prozelitism în Peninsula Iberică	269
4.3.1 Cultele (neo)protestante* din Spania și Portugalia	270
4.3.2 Influența fenomenului sectar asupra pastorației la nivel parohial	275
4.3.3 Riscul sincretismului religios și <i>efectul de tarabă</i>	276
4.4 Noi etape la nivelul fenomenului migraționist în Spania. Aspecte statistice și accente pastoral-misionare	279
4.4.1. Întoarcerea în România	280
4.4.2 Migrația familiilor române din Spania în alte țări	281
4.4.3 Riscul scindării familiei și dificultățile pastorale apărute în familiile separate temporar. Soluții	283
4.5 Necesitatea cimitirelor și a programelor de repatriere	285
4.5.1 Necesitatea acută a cimitirelor românești în Spania	287
4.5.2 Soluțiile EORSP la problemele legate de repatriere/înhumare	289
4.5.3 Soluțiile oficiilor consulare române la problemele legate de deces și repatriere	291
4.5.4 Incinerarea în Spania și problemele aduse de această practică în pastorația și misiunea Bisericii Ortodoxe Române	291
4.6 Misiunea în spitalele din Spania	294
4.6.1 Accesul preoților în spitale – baza legală	295
4.6.2 Colegiul medicilor români din Spania – un deziderat comun	296
4.7 Misiunea în penitenciare și alte instituții	297
4.7.1 <i>Accesul preoților în penitenciare. Reglementări și accente istoric-juridice</i>	297 8

4.7.2 Asistența religioasă și pastorația deținuților ortodocși din penitenciarele iberice	300
4.7.3 Colaborarea parohiilor ortodoxe române cu Centrele de bătrâni și alte instituții	301
4.8 EORSP – 15 ani de slujire și misiune în Peninsula Iberică	302
4.8.1 Catedrala românilor din Madrid – simbol al Ortodoxiei românești în Peninsula Iberică	303
4.8.2 Sediul EORSP din Madrid – centru eparhial de misiune și coordonare	304
ANEXA	306
CONCLUZII	310
BIBLIOGRAFIE:	313

LISTA ABREVIERILOR

MOREOM – Mitropolia Ortodoxă Române a Europei Occidentale și Meridionale

EORSP – Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei

DECR – Departament for External Church Relations (of the Moscow Patriarchate)

CCE – Centrul de Coordonare Pedagogică în Europa Occidentală și Meridională

IBMBOR – Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

FEREDE - Federación de Entidades Religiosas Evangélicas de España

LCCR – Limbă, Cultură și Civilizație Românească (cursuri)

FCJIE – Federación de Comunidades Judías de España

PANASEF – Asociación Nacional de Servicios Funerarios

CDS – Centru de Studii și Cercetare *Dumitru Stăniloae*

EORI – Episcopia Ortodoxă Română a Italiei

LOLR – Ley Orgánica de Libertad Religiosa

ANR – Arhivele Naționale ale României

RER – Registro de Entidades Religiosas

INE – Instituto Nacional de Estandística

WCC – World Council of Churches

IEH – Institutul Eudoxiu Hurmuzachi

ITO – Întâlnirea Tinerilor Ortodocși

CIE - Comisión Islámica de España

AEP – Alianța Evangélica Portuguesa

BOE – Boletín Oficial del Estado

ILR – Institutul Limbii Române

CUVINTE CHEIE:

-misiune, pastorație, diaspora ortodoxă, ethos misionar, conștiință parohială, perspective misionare, priorități misionar-pastorale, Peninsula Iberică

INTRODUCERE

Misiunea Bisericii Ortodoxe în diaspora este o temă de interes general în zilele noastre în rândul teologilor și al clericilor. Dacă ținem cont de extinderea lucrării misionare a Bisericilor Locale Ortodoxe în diaspora o să observăm o intensificare a acesteia în ultimii 25-30 de ani, generată în primul rând de migrația credincioșilor din țara natală înspre țările occidentale. Numărul mare al comunităților românești din diaspora a determinat Biserica Ortodoxă Română să *meargă* după fiii ei acolo unde aceștia trăiesc și își desfășoară activitatea, înființându-se într-un timp scurt foarte multe parohii și eparhii. Aceste parohii, ca celule misionare ale Bisericii, au contribuit în timp la formarea unor structuri administrativ-bisericești mai mari, cum ar fi episcopia sau mitropolia. Această grijă maternă spirituală manifestată pentru *mădularele Trupului lui Hristos* face ca diaspora să devină un tărâm misionar de o reală importanță pentru întreaga Biserică Ortodoxă, tocmai din acest motiv Marele Sinod Panortodox a avut pe agenda sa tema diasporei dar și cea a misiunii Bisericii în lume.

Aria de cercetare a lucrării de față este misiunea Bisericii Ortodoxe Române în diaspora (ortodoxă română!) din Peninsula Iberică desfășurată în țările iberice de Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei.

Tema cercetării vizează pe de o parte activitatea misionar-pastorală desfășurată de Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei prin intermediul parohiilor, preoților și a credincioșilor ei, iar pe de altă parte impactul misiunii Bisericii Ortodoxe Române în diaspora din Peninsula Iberică, relația cu celelalte Biserici Ortodoxe prezente aici și mai ales strategiile misionare și pastorale pe care Biserica le aplică și le asumă în misiunea ei pe tărâmul iberic.

Stadiul actual al cercetării misiunii Bisericii Ortodoxe Române în diaspora este într-o fază (încă) incipientă având în vedere amploarea actuală (recentă!) a diasporei ortodoxe române. Interesul pentru misiunea și pastorația românilor din diaspora a crescut foarte mult în ultimii 10-15 ani, odată cu apariția a peste 700 de parohii doar în Europa, fără să le mai luăm în calcul pe cele din America sau alte părți ale lumii.

Despre misiunea Bisericii în general s-au scris lucrări foarte valoroase cu o mare relevanță și importanță pentru misiunea Bisericii în diaspora, astfel amintim aici câteva dintre

cele mai reprezentative titluri: Părintele Profesor Valer Bel a scris despre *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*¹, și despre *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*², volumul *Misiunea Bisericii în Sfânta Scriptură și în istorie*³, coordonat Pr. Prof. Dr. Ioan Chirilă, apoi tratatul de *Misiologie creștină*⁴ al Înaltpreasfințitului Nifon Mihăiță. Amintim de asemenea lucrările Părintelui Gheorghe Petraru, de *Misiologie Ortodoxă*⁵ și *Teologie fundamentală și misionară. Ecumenism*⁶, la care se adaugă și alte tratate și studii de teologie misionară sau de importanță misionar-pastorală: Înaltpreasfințitul Anastasios Yannoulatos a scris *Misiune pe urmele lui Hristos: studii teologice și omilii*⁷, Părintele Ilie Moldovan despre *Ortodoxia misionară, stâlp de lumină în lumea contemporană*⁸, profesorul Miguel Alvarez a scris tratatul *Teologia de la Mision*⁹, Părintele Gheorghios D. Metallinos a scris despre *Rolul și lucrarea Ortodoxiei astăzi*¹⁰ și lucrarea *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*¹¹, unde dezvoltă anumite aspecte cu privire la misiunea din diaspora, referindu-se în special la diaspora ortodoxă grecească. De asemenea în volumul *Tradiția Canonică și Misiunea Bisericii*¹², coordonat de Părintele Patriciu Vlaicu și Părintele Răzvan Perșa, găsim prețioase referințe despre importanța misiunii Bisericii, văzută prin prisma Tradiției canonice. Preafericitul Părinte Patriarh Daniel al Bisericii Ortodoxe Române a scris *Misiune pentru mântuire. Lucrarea Bisericii în societate*¹³, Alexander Schmemmann în lucrarea *Biserică, lume, societate*¹⁴ și Părintele Dumitru Popescu în lucrările: *Hristos,*

¹ Pr. Prof. Dr. Valer BEL, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010.

² Pr. Prof. Dr. Valer BEL, *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2006.

³ Pr. Prof. Dr. Ioan CHIRILĂ (coord.), *Misiunea Bisericii în Sfânta Scriptură și în istorie*, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2006.

⁴ Prof. Dr. † Nifon MIHĂIȚĂ, *Misiologie creștină*, Editura Asa, București, 2005.

⁵ Pr. Prof. Gheorghe PETRARU, *Misiologie Ortodoxă, I. Revelația lui Dumnezeu și misiunea Bisericii*, Editura Pamfilus, Iași, 2002.

⁶ Pr. Prof. Gheorghe PETRARU, *Teologie fundamentală și misionară. Ecumenism*, Editura Performantica, Iași, 2006.

⁷ † Anastasios YANNOULATOS, *Misiune pe urmele lui Hristos: studii teologice și omilii*, Traducere Diac. Dr. Ștefan L. TOMA, Editura Andreiană, Sibiu, 2013.

⁸ Pr. Prof. Univ. Dr. Ilie MOLDOVAN, *Ortodoxia misionară, stâlp de lumină în lumea contemporană*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 2009.

⁹ Miguel ALVAREZ, *Teologia de la Mision*, CTP Press, Cleveland-Tennessee, 2019.

¹⁰ Pr. Gheorghios D. METALLINOS, *Rolul și lucrarea Ortodoxiei astăzi*, Traducere Pr. Constantin PETRACHI, Editura Egumenița, Galați, 2014.

¹¹ Gheorghios D. METALLINOS, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, Traducere Ioan I. ICĂ, Editura Deisis, Sibiu, 2004.

¹² Pr. Conf. Dr. Patriciu VLAICU, Asist. Dr. Răzvan PERȘA (eds.), *Tradiția Canonică și Misiunea Bisericii*, coll. *Studii Nomocanonice 1*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2018.

¹³ † DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Misiune pentru mântuire. Lucrarea Bisericii în societate*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009.

¹⁴ Pr. Alexander SCHMEMMANN, *Biserică, lume, societate*, Traducere Maria VINȚELER, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006.

*Biserică, Societate*¹⁵ și *Hristos, Biserică, Misiune. Relevanța misiunii Bisericii în lumea contemporană*¹⁶ ne oferă accente importante cu privire la misiunea Bisericii în lume și-n societate, tot în acest context amintim și lucrările Părintelui Gheorghios Kapsanis: *Probleme de Eclesiologie și Pastorație*¹⁷, a Mitropolitului Mitropolit Emilianos Timiadis: *Preot, Parohie, Înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală*¹⁸, a Părintelui Mihai Himcinschi: *Biserica în societate, Aspecte misionare ale Bisericii în societatea actuală*¹⁹, a Părintelui Dorel Man: *Pastorație și duhovnicie*²⁰ și volumul *Teologia Ortodoxă în secolul al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea*²¹, care face referire printre altele și la dezvoltarea studiilor misionare. La aceste lucrări și titluri se mai adaugă și: Părintele Cristian Sonea, care a scris despre *Apostolat și responsabilitate. O viziune teologică asupra misiunii laicului*²², *Paradigme misionare. De la Edinburgh la Sinodul din Creta*²³ și studiul *Premise hristologice și eclesiologice ale participării laicilor la misiunea integrală a Bisericii*²⁴, Părintele Stelian Tofană: *Componentele și exigențele misiunii Bisericii, după Epistolele Pastorale*²⁵, Părintele Ștefan Iloaie: *Misiunea Bisericii în contextul secularizării*²⁶, studiul lui Florin Frunză: *Misiunea Bisericii și instituțiile Statului*²⁷ și altele.

Despre misiunea Bisericii Ortodoxe în diaspora -în general- găsim lucrări de o mare importanță atât în limba română cât și în alte limbi de circulație internațională, amintim aici titlurile: *Misiunea sacramentală a Bisericii Ortodoxe în context european*²⁸, *Las Iglesias*

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru POPESCU, *Hristos, Biserică, Societate*, Editura IBMBOR, București, 1998.

¹⁶ Pr. prof. Acad. Dumitru POPESCU, *Hristos, Biserică, Misiune. Relevanța misiunii Bisericii în lumea contemporană*, Galați, Editura Arhiepiscopiei Dunării de Jos, 2011.

¹⁷ Arhim. Gheorghios KAPSANIS, *Probleme de Eclesiologie și Pastorație*, Traducere Nicușor DECIU, Editura Anestis, București, 2015.

¹⁸ † Mitropolit Emilianos TIMIADIS, *Preot, Parohie, Înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală*, Traducere Paul BRUSANOVSKI, Editura Sofia, București, 2001.

¹⁹ Pr. Mihai HIMCINSCHI, *Biserica în societate. Aspecte misionare ale Bisericii în societatea actuală*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006.

²⁰ Pr. Dr. Dorel MAN, *Pastorație și duhovnicie*, I, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2009.

²¹ Pr. Prof. Dr. Viorel IONIȚĂ (coord.), *Teologia Ortodoxă în secolul al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2011.

²² Pr. Cristian SONEA, *Apostolat și responsabilitate. O viziune teologică asupra misiunii laicului*, Presa Universitară Clujeană, 2015.

²³ Pr. Cristian SONEA, *Paradigme misionare. De la Edinburgh la Sinodul din Creta*, Presa Universitară Clujeană, 2016.

²⁴ Pr. Cristian SONEA, „Premise hristologice și eclesiologice ale participării laicilor la misiunea integrală a Bisericii”, în: *Laicii și misiunea creștină: realitate istorică, vocație personală, necesitate eclesială*, Pr. Ioan VICOVAN, Emilian-Iustinian ROMAN (Eds.), Editura Doxologia, Iași, 2014, pp. 423-435.

²⁵ Stelian TOFANĂ, „Componentele și exigențele misiunii Bisericii, după Epistolele Pastorale”, în: *Misiunea Bisericii în Sfânta Scriptură și în istorie*, p. 88-97.

²⁶ Pr. Prof. Dr. Ștefan ILOAIE, „Misiunea Bisericii în contextul secularizării”, în: *Renașterea*, XVII (2006), 11 (199), pp. 2-4.

²⁷ Florin FRUNZĂ, „Misiunea Bisericii și instituțiile Statului”, în: *Inter*, I (2007), 1-2, pp. 89-90.

²⁸ Pr. Lect. Dr. Sorin ȘELARU, Pr. Lect. Dr. Patriciu VLAICU (coords.), *Misiunea sacramentală a Bisericii Ortodoxe în context european*, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013.

*cristianas ortodoxas*²⁹ - cartea profesorului John Binns; *Diaspora Ortodoxă Română din Europa Occidentală după Al doilea Război Mondial. Aspecte istorice și canonic-juridice*³⁰ (de Pavel Emanuel Tăvală), plus volumul recent *Diaspora Românească. Mărturii și evocări*³¹, la acestea se adaugă și studiul scris de mine: *Diaspora ortodoxă română: accente istorice, misionare și aspecte pastorale actuale*³² și altele. Despre misiunea Ortodoxiei în Peninsula Iberică și în special despre misiunea Bisericii Ortodoxe Române în teritoriul iberic, la ora actuală există un număr foarte limitat de lucrări, stadiul actual al cercetării rezumându-se mai mult la articole și studii de mici dimensiuni în diverse volume de autori sau reviste. În ultimii ani asistăm la un interes crescând față de misiunea Bisericii Ortodoxe în ținutul iberic, în special în Spania. Amintim în acest sens o lucrare foarte importantă coordonată de profesorul Francisco Diez de Velasco, despre misiunea Bisericilor Ortodoxe în Spania: *Las Iglesias Ortodoxas en España*³³, iar la aceasta se adaugă studii și articole despre misiunea Bisericii Ortodoxe Române în Peninsula Iberică, desfășurată prin intermediul parohiilor ortodoxe române de aici și a Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei: Pr. Daniel Șimon, *Monografia Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei*³⁴, studiul lui Roberto Carlos R. Gonzalez, *La Iglesia Ortodoxa Rumana en España*³⁵, apoi despre misiunea și apostolatul tinerilor în diaspora: *Misiunea Bisericii și Apostolatul tinerilor în MOREOM*³⁶, plus articolul scris de mine cu privire la prezența Ortodoxiei în Spania și misiunea Bisericii: *Mărturii spaniole despre prezența Ortodoxiei în Peninsula Iberică*³⁷ și *Ortodoxos, su vida, su fe*³⁸, la care se adaugă un corpus deosebit de articole (peste 400 cu referire la diaspora ortodoxă română din Europa și aproape 100 cu privire la cea din Peninsula Iberică) de teologie pastoral-misionară aflate în revista *Apostolia*, a Mitropoliei Ortodoxe Române a

---

²⁹ John BINNS, *Las Iglesias cristianas ortodoxas*, Traduccion Aurelian MARRERO MUNOZ, Editorial Akal, Madrid, 2009.

³⁰ Pavel Emanuel TĂVALĂ, *Diaspora Ortodoxă Română din Europa Occidentală după Al doilea Război Mondial. Aspecte istorice și canonic-juridice*, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu, 2009.

³¹ Pr. Constantin OPREA, Diac. Constantin-Ciprian BLAGA (Eds.), *Diaspora Românească. Mărturii și evocări*, Editura Crimca, Suceava, 2021.

³² Pr. Drd. Vasile POP, „Diaspora ortodoxă română: accente istorice, misionare și aspecte pastorale actuale”, în: *Teologie și Viață*, 2017, 5-8, pp. 74-89.

³³ Francisco DIEZ DE VELASCO (coord.), *Las Iglesias Ortodoxas en España*, Editorial Akal, Madrid, 2015.

³⁴ Pr. Daniel ȘIMON, „Monografia Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei”, în: *Autocefalie și responsabilitate*, † P.S. Varlaam MERTICARIU (coord.), Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, pp. 176-179.

³⁵ Roberto Carlos RODRIGUEZ GONZALEZ, „La Iglesia Ortodoxa Rumana en España”, în: *Las Iglesias Ortodoxas en España*, pp. 149-218.

³⁶ Pr. Vasile POP, Protos. Siluan ȘANDOR, Pr. Florin VOINEA, „Misiunea Bisericii și Apostolatul tinerilor în MOREOM”, în: *Apostolia*, martie 2015, 84, pp. 40-43.

³⁷ Pr. Drd. Vasile POP, „Mărturii spaniole despre prezența Ortodoxiei în Peninsula Iberică”, în: *Ortodoxia*, XI (2019), 1, pp. 83-93.

³⁸ Pr. Vasile POP, „Ortodoxos: su vida, su fe”, în: *Torrent Informatiu* ianuarie 2013, 20, pp. 3-4.

Europei Occidentale și Meridionale, multe dintre acestea fiind citate și-n teza de față. Contribuția decisivă a tezei de față la stadiul actual al cercetării misiunii Bisericii Ortodoxe în Spania și Portugalia este dată de faptul că reunește datele bibliografice (cărți, studii și articole în limba română, spaniolă și portugheză), datele din teren și datele din documentele emise de EORSP (circulare, dări de seamă, pastorale etc) într-o singură lucrare ce aduce importante lămuriri, accente și nuanțe misionar-pastorale cu privire la misiunea și lucrarea Bisericii Ortodoxe Române în Peninsula Iberică.

Argumentul cercetării reiese tocmai din importanța misiunii Bisericii Ortodoxe Române în diaspora, unde provocările vremii și contextul misionar pastoral întâlnit cheamă Biserica să vină cu soluții misionare și cu strategii pastorale actuale și de impact. Un mare imbold în asumarea acestei cercetări este faptul că lucrarea actuală este prima teză de doctorat despre misiunea Bisericii Ortodoxe Române în diaspora din Spania și Portugalia, unde Ortodoxia românească este prezentă de aproape 50 de ani. Având în vedere că nu mai există o altă lucrare asemănătoare despre misiunea EORSP în Peninsula Iberică este absolut necesară cercetarea activității Bisericii Ortodoxe Române în această parte a diasporei românești, unde provocările misionare și nu numai sunt dintre cele mai diverse și mai grele, iar cunoașterea situației actuale va fi un mare sprijin în viitor pentru cei care vor face misiune aici oferindu-le posibilitatea de a dezvolta și îmbunătăți constant lucrarea misionară a Bisericii Ortodoxe Române în diaspora din Peninsula Iberică.

Alegerea temei și a titlului. Preocuparea mea pentru misiunea Bisericii este una mai veche, apărută încă din vremea studenției. Teza de licență, lucrarea de cercetare pentru Bursa de Performanță primită din partea Universității Babeș-Bolyai în 2010, sunt amândouă lucrări despre misiunea Bisericii, iar disertația și teza actuală de doctorat au continuat aceste preocupări și cercetări în spectrul misionar pastoral al Bisericii, dar axându-se pe misiunea Bisericii Ortodoxe Române în diaspora, în special diaspora ortodoxă română din Peninsula Iberică, de aceea, ținând cont de cele precizate mai sus, și de faptul că activez ca preot ortodox român în diaspora din 2012, dar și de sfaturile primite de la Pr. Prof. Univ. Dr. Valer Bel, îndrumătorul meu pe tot parcursul cercetării mele asupra misiunii Bisericii (licență, proiect Bursă de Performanță, disertație, teza de doctorat), am convenit ca tema de cercetare să fie una misionară, axată pe misiunea Bisericii Ortodoxe Române în Spania și Portugalia, iar teza se intitulează: *Misiunea Bisericii Ortodoxe Române în diaspora din Peninsula Iberică.*

Scopul cercetării este de a evidenția climatul misionar existent în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei, de a descrie prezența Ortodoxiei în Peninsula Iberică din

punct de vedere misionar-pastoral, și de a surprinde impactul pe care Ortodoxia românească îl are pentru românii ortodocși de aici.

Prin **obiectivele** principale ale acestei cercetări dorim să arătăm:

- începutul Ortodoxiei românești în Peninsula Iberică, organizarea și impactul acesteia pentru românii rezidenți în statele iberice;
- viața religioasă a românilor de aici și rolul lor în societate și-n Biserică;
- misiunea internă (și externă) a EORPS în diaspora românească din Spania, Andorra și Portugalia;
- conturarea ethosului misionar și a conștiinței misionare la nivel local, regional și eparhial;
- strategiile misionar-pastorale aplicate de EORSP în misiunea cu tinerii și copiii din parohii plus proiectele desfășurate (școli parohiale, Nepsis, apostolatul tinerilor, tabere, misiunea preoteselor, misiunea laicilor etc);
- cunoașterea provocărilor existente cu privire la pastorația, misiunea și viața bisericească a parohiilor ortodoxe române din Spania și Portugalia;
- misiunea desfășurată în afara bisericii: în spitale, penitenciare, rezidențe, centre, relaționarea cu autoritățile, cu Biserica Romano-Catolică și cu parohiile ortodoxe ale altor Biserici Ortodoxe prezente în Peninsula Iberică etc;
- perspectivele misionare în viitor;

Structura lucrării

Lucrarea de față este structurată în 4 capitole, în care se cercetează misiunea Bisericii Ortodoxe Române în Spania și Portugalia de la începuturi până acum cu accente, nuanțe și particularități specifice misiunii Bisericii în diaspora din Peninsula Iberică. Astfel în capitolul I am încercat să fac câteva precizări terminologice cu privire la diaspora, apoi am prezentat situația românilor veniți în Spania și Portugalia și cauzele migrației acestora cât și contextul vieții de zi cu zi din Spania, necesitatea înființării unei episcopii ortodoxe române în aceste 2 state iberice, alegerea primului episcop ortodox român etc.

În capitolul II am abordat misiunea Bisericii în timp și spațiu, înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Spaniei și Portugaliei, misiunea internă și externă a acesteia, accente misionare legate de parohiile și preoții din această episcopie, comuniunea inter-ortodoxă dintre Bisericile Ortodoxe din Spania, importanța colaborării inter-ortodoxe și inter-creștine pentru misiunea Bisericii, contribuția adusă de EORSP în societatea spaniolă și comunitățile românești etc. În capitolul III am încercat să definesc ethosul ortodox misionar și să prezint particularitățile ethosului misionar ortodox din Episcopia Spaniei și Portugaliei, conturarea conștiinței parohiale, aspecte misionare și particularități ale parohiei de diaspora, misiunea

laicatului, misiunea preoteselor, apostolatul tinerilor, Școlile parohiale, Frăția Nepsis etc. În capitolul IV am încercat să surprind prioritățile și provocările misionare din diaspora cu exemple concrete, dar și anumite specificități ale misiunii în diaspora: problema căsătoriilor mixte, elemente de misiune online, familia creștină și societatea spaniolă, prozelitismul în Spania, misiunea Bisericii Ortodoxe în spitale, penitenciare și alte instituții, noi etape ale fenomenului migraționist în Spania și implicațiile misionare, etc.

Metodologia cercetării.

În elaborarea acestei lucrări m-am folosit de lucrările de specialitate cu privire la misiunea Bisericii în lume și în diaspora, bibliografie străină, articole și studii cu privire la diaspora, interviuri, dări de seamă, dar și de date concrete din teren și experiența personală din cei 10 ani ca preot în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei.

Accente și limite

Diaspora ortodoxă este un efect al misiunii Bisericii, iar dincolo de problemele canonice pe care le ridică, trebuie să vedem lucrarea vie a Bisericii Ortodoxe care, din motive inițial exterioare ei (migrația) a ajuns să fie trăită și tot mai prezentă în ținuturi unde până acum câțiva ani Ortodoxia era cunoscută din auzite sau din cărți. Misiunea Bisericii în diaspora este un proces evolutiv, încă activ, ce s-a dezvoltat din nevoia spirituală a celor plecați departe de țara lor și din necesitatea unei vieți duhovnicești reale. În diaspora, Biserica Ortodoxă se confruntă mai intens cu provocările secularizării și cu efectul acestora asupra credincioșilor ei, dar misiunea pe care o desfășoară este una de adaptare și uneori atipică dacă ținem cont de misiunea din țara natală. Cu toate că la ora actuală românii rezidenți în Spania, sunt în scădere, un lucru e cert: vor fi o prezență sigură pentru mulți ani de acum, iar acest lucru este argumentat de faptul că cei care trăiesc actualmente în Spania și Portugalia sunt familii stabile, cu copii născuți și crescuți în aceste state. Un aspect decisiv pentru Episcopia Spaniei și Portugaliei va fi misiunea pe care o desfășoară cu acești tineri și copii născuți aici, de aceea misiunea Bisericii în Peninsula Iberică este foarte preocupată de misiunea cu tinerii și de viitorul Bisericii Ortodoxe în aceste ținuturi.

Misiunea Bisericii în diaspora nu este niciodată o temă care poate fi abordată satisfăcător doar de la birou sau pupitrul din bibliotecă, ci pe lângă acestea este necesară cunoașterea realității din teren, cunoașterea concretă a vieții din diaspora și confruntarea cu misiunea de aici.

Fiecare preot din diaspora trebuie să facă din misiune o prioritate. Preotul de diaspora dacă nu este misionar, nu are sorți de izbândă în lucrarea sa și nu poate înțelege și asuma viața Bisericii și menirea sa în diaspora, de aceea expresia *preot în diaspora* este (trebuie!) una

eminamente misionară, iar subcapitolele de mai jos încearcă să argumenteze această afirmație prin evoluția vieții bisericești din Peninsula Iberică și exemple concrete cu privire la misiunea preotului în diaspora. Nădăjduim că acest demers în sfera Misiologiei să aducă un plus de informație și de lumină cu privire la misiunea Bisericii în diaspora ortodoxă în general și în Episcopia Ortodoxă Română a Spaniei și Portugaliei în special. Cercetarea de față fiind printre primele demersuri cu privire la misiunea Bisericii Ortodoxe Române în Occident, și prima pe tema misiunii EORSP în Peninsula Iberică se dorește a fi doar un început de drum în ceea ce privește cercetarea misiunii Bisericii Ortodoxe Române în diaspora din Peninsula Iberică.

Caracterul particular și universal al diasporei

Dacă la început conceptul de *diaspora* avea un caracter particular referindu-se doar la evreii *răspândiți/împrăștiați* în afara granițelor Israelului, fiind exclusiv un concept biblic, astăzi are un caracter universal referindu-se la toate grupurile etnice din afara granițelor țărilor de care aparțin. În actualitate diaspora ca și noțiune, asumă, pe lângă aspectele etnice și sociologice-culturale, și pe cele de ordin religios, politic, economic ș.a.m.d, iar aceste aspecte sunt la rândul lor modelate -în ultimele două secole- de dinamica migrației³⁹. Când ne referim la aspectul religios, putem vorbi de o diasporă ortodoxă, catolică, islamică etc. Prin *diaspora ortodoxă* înțelegem toate comunitățile bisericești organizate în afara teritoriului țării unei Biserici autonome sau autocefale, care, din punct de vedere canonic, depind de Bisericile Mame din care s-au desprins, adică ele continuă să rămână sub jurisdicția Bisericilor din care s-au detașat⁴⁰. Pe lângă acest aspect, la rândul ei, diaspora ortodoxă poate fi organizată ținându-se cont și de principiul etnic, astfel avem expresii ca: Diaspora Ortodoxă Română, Diaspora Ortodoxă Rusă, Diaspora Ortodoxă Sârbă, Diaspora Ortodoxă Greacă etc.

Diaspora ortodoxă – accepțiunea misionară a noțiunii

Diaspora ortodoxă este cea mai puternică demonstrație a misiunii Bisericii, dar și cel mai puternic argument al lucrării misionare a Bisericii în cele două planuri ale manifestării sale: *ad intra* și *ad extra*. De asemenea diaspora ortodoxă este dovada vie a lucrării misionare

---

³⁹ Arnold AGES, *The diaspora dimension*, The Hague: Martinus Nijhoff, 1973, p. 10, a se vedea și Remus Gabriel ANGHEL, Istvan HORVATH (Coord.), *Sociologia Migrației. Teorii și studii de caz românești*, Editura Polirom, Iași, 2009, pp. 11-14.

⁴⁰ Liviu STAN, „Ortodoxia și diaspora. Situația actuală și poziția canonică a diasporei ortodoxe”, în: *Ortodoxia*, 1963, 1, p. 3.

a Bisericii Ortodoxe în lume, care prin intermediul migrației și a misiunii a căpătat proporții mondiale⁴¹.

Trebuie precizat că: „dincolo de problema jurisdicției suprapuse, care e de fapt o problemă canonică, dar care, -din punct de vedere misionar nu împiedică lucrarea Bisericii și misiunea acesteia în lume- diaspora ortodoxă este locul de manifestare a coordonatelor misiunii Bisericii: evanghelizarea, încorporarea sacramentală în Trupul lui Hristos, dreapta credință etc. Misiunea Bisericii deși pare că are ca destinații anumite locuri geografice, destinația ei finală a fost dintotdeauna alta: mântuirea omului, sau mai concret Împărăția lui Dumnezeu, cu alte cuvinte, mutarea omului din lumea aceasta în Împărăția cea veșnică a Sfintei Treimi”⁴².

Dacă luăm în sens propriu cuvântul diaspora (referitor la iudeii din afara granițelor Israelului!) putem spune că Mântuitorul i-a trimis în misiune în diaspora pe unii Apostoli, ucenici și mai apoi pe Apostolul Pavel: „*Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă*” (Mt. 28, 19-20). Acest text cuprinde în sine întreaga misiune apostolică, precum și componentele esențiale ale acesteia, adică: evanghelizarea „*mergând, învățați toate neamurile*”, viața sacramentală/săvârșirea Sfintelor Taine și îndemnul de a stăruii în credință și sfințenie⁴³. Și în Evanghelia după Marcu găsim atestată această trimitere definitivă și totodată universală: „*și le-a zis: mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura!*” (Mc. 16, 15), și tot la Evanghelistul Marcu avem dovada că Apostolii au răspuns trimiterii făcută de Iisus și că au împlinit misiunea Domnului: „*iar ei, plecând, au propovăduit pretutindeni, și Domnul lucra cu ei și întărea cuvântul prin semnele care urmau*” (Mc. 16, 20). Expresiile *pretutindeni* sau *la toată făptura* arată universalitatea misiunii, în toată lumea nu doar în anumite teritorii. Misiunea Bisericii nu a fost constrânsă/limitată de spațiul geografic sau elementul etnic⁴⁴, însă acestea două pot să particularizeze și „să nuanțeze benefic misiunea și pastorația unei Biserici Locale, cum este cazul diasporei ortodoxe actuale,

---

⁴¹ Cf. John BINNS, *Las Iglesias cristianas ortodoxas*, pp. 39-43: „Una consecuencia de ello es que la emigracion ha diseminado la Ortodoxia, y que esta se ha convertido en una Iglesia de ambito mundial, un proceso conocido como la «diaspora»...” (p. 39).

⁴² Pr. Drd. Vasile POP, „Diaspora Ortodoxă Română...”, pp. 74-75.

⁴³ Pr. Prof. Dr. Valer BEL, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, p. 87.

⁴⁴ Claude GEFFRÉ, „Theological reflections on a new age of mission”, în: *International Review of Mission*, vol. 71, 1982, 284, p. 482.

împărțită (etnic și teritorial) în mai multe mitropolii/episcopii rusești, grecești, românești, dar unită în aceeași credință, lucrare sacramentală și propovăduire a Evangheliei”⁴⁵.

Diaspora ortodoxă poate fi considerată o nouă provocare misionară pentru Biserica Ortodoxă a secolului XXI prin faptul că ea cheamă Biserica în lume și o scoate din eventualele limite naționale și etnice, plasând-o într-un cadru realmente apostolic de misiune și propovăduire, de aceea „scenariul misionar din diaspora este unul imprezibil, mereu atipic și care face ca lucrarea misionară să se desfășoare într-un cadru pluri-religios, multi-etnic sau uneori chiar ostil incursiunii misionare într-o anumită zonă geografică”⁴⁶.

Raportul dintre misiune și diaspora

Misiunea Bisericii reprezintă trimiterea acesteia în lume, în vederea extinderii Împărăției lui Dumnezeu, inaugurată de Mântuitorul Iisus Hristos pe pământ. Misiunea se întemeiază atât pe porunca explicită a Mântuitorului către apostolii Săi: de a propovădui Evanghelia la toată făptura și de a boteza în numele Sfintei Treimi, cât mai ales pe trimiterea văzută a Fiului (*missio Filii*) și a Duhului Sfânt (*missio Spiritus Sancti*), voită și inițiată de Tatăl: „*Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi*” (Ioan 20, 21). Misiunea ține de însăși ființa Bisericii și are la bază propovăduirea Evangheliei în toată lumea și „*la toată făptura*” (Marcu 16, 15). Astfel „existența Bisericii este legată în mod concret de angajarea ei în propovăduirea Evangheliei și a adevărului, și de a realiza unitatea, unitatea celor mulți cu Unul, sau unitatea oamenilor cu Dumnezeu”⁴⁷. Biserica există și are unitatea treimică pentru care Se roagă Domnul Hristos și astfel dă și mărturie pentru aceasta, însă „mărturia ei nu este un mesaj fără legătură cu viața ei, ci este întreaga articulare a existenței sale de un cu totul alt mod dictat și sfințit de treimicul «după cum»”⁴⁸. Pentru că e unită „după cum” e unită Sfânta Treime, Biserica posedă un mod de existență *kenotic*, devenind astfel o arătare vie a lui Dumnezeu, o teofanie evidente în lume și-n istorie. Biserica nu mai trăiește ea

---

⁴⁵ Pr. Drd. Vasile POP, „Diaspora Ortodoxă Română...”, p. 75.

⁴⁶ Ibidem, p. 76.

⁴⁷ Pr. Vasile POP, *Misiunea Bisericii Ortodoxe Române în diaspora din Peninsula Iberică*, p. 16, teză de disertație, Cluj Napoca, 2016, (nepublicată). Susținută în sesiunea din iunie 2016.

⁴⁸ Arhim. Vasilios GONDIKAKIS, *Intrarea în Împărăție*, Traducere Pr. Ioan ICĂ și Protos. PAISIE, Editura Diesis, Sibiu, 2007, pp. 50-51, pentru că unitatea Bisericii la modul treimic o face în stare să devină părtaşă în mod organic la viața dumnezeiască și fericită. Dacă vedem Biserica, vedem Sfânta Treime; această vedere este Raiul, arvuna vieții viitoare și a Împărăției. E o vedere descoperită celui botezat în numele Sfintei Treimi. Sfânta Treime ne unește pe toți în Trupul lui Hristos, însă *unirea tuturor* pentru care se roagă Biserica, nu trebuie înțeleasă ca o asamblare a unor fragmente de comunități creștine, ci ca o extindere a unității treimice, ca o ierurgie treimică (lucrarea sfântă a Treimi în lume). Așadar, taina unității, așa cum o înțelege și o trăiește Biserica, este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, prin care suntem uniți ca printr-o putere unificatoare.

singură, ci Sfânta Treime trăiește în ea⁴⁹, de aceea ea are misiunea de a păstra unitatea și de a introduce în unitate pe cei din afara Bisericii, atât prin Taina Botezului cât și prin efortul susținut de propovăduire a Evangheliei și a oferirii Sfintelor Taine, -cu alte cuvinte- Biserica are în lume misiunea de a da mărturia „unității”. La această unitate sunt invitate „*toate neamurile*” pământului (παντα τα εθνη) (Mt. 28, 19), iar misiunea sau propovăduirea se aplică „la toată lumea” (εις τον κοσμον απαντα), fapt ce pune în lumină universalitatea misiunii Bisericii și a Evangheliei⁵⁰. Biserica după ființa ei nu poate înceta de a fi evanghelică și misionară și „în sensul acesta viața Bisericii și misiunea sunt indisolubil legate una de alta... participarea Bisericii la trimiterea lui Hristos în lume, sau la slujirea Lui se concretizează în activitatea ei misionară sub toate aspectele: -de evanghelizare, mărturie și pastorație”⁵¹.

Diaspora -putem spune că- este reflex al misiunii Bisericii în lume, reprezintă în realitate aceiași misiune a Bisericii, dar sub unele aspecte teritoriale, etnice, sociale, lingvistice diferite. Mesajul Evangheliei se cultivă neschimbat dar în funcție de particularitățile diasporei modul de propovăduire și răspândire al cuvântului lui Dumnezeu poate să fie diferit sau chiar atipic pe alocuri.

Diaspora provoacă Biserica să iasă din matca teritorială și să plece în lume în chip apostolic asumând din punct de vedere misionar și nu numai comunitățile ei din diaspora. Istoria și realitatea curentă ne demonstrează că Bisericile Ortodoxe Locale și-au asumat întotdeauna comunitățile din diaspora, chiar dacă uneori tardiv din punct de vedere structural sau impropriu din punct de vedere pastoral-liturgic. Diaspora ortodoxă nu a apărut într-un mod planificat sau voit/premeditat precum *plantatio ecclesiae*, ci într-un mod spontan și influențat de diferiți factori economici, politici, sociali (migrație) etc. În raport cu misiunea, diaspora se prezintă ca parte a aspectului dinamic al misiunii Bisericii și se înfățișează ca un *semn* al vremii care invită Biserica să-și articuleze misiunea în funcție de realitatea vremii prin asumare, adaptare și inculturare, însă în așa fel încât întotdeauna să (a)ducă lumea în Împărăția de iubire a Preasfintei Treimi. Biserica nu încetează a fi misionară, iar diaspora (ortodoxă) nu încetează a fi dinamică, dezvoltând particularități generate de istorie, social-politic, economie și mai ales migrație. Tipul de misiune desfășurat de fiecare Biserică Locală în diaspora este diferit în funcție de specificul teritorial și stabilitatea socială sau economică a comunităților, astfel avem mai multe tipuri de misiune: de susținere, misiune defensivă,

---

⁴⁹ Paralelă referitoare la mărturisirea Sfântului Apostol Pavel de la (Gal. 2, 20): „*De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos este cel ce trăiește în mine*”.

⁵⁰ Mircea BASARAB, „Misiunea Bisericii și globalizarea”, în: *Misiunea Bisericii în Sfânta Scriptură și în istorie*, pp. 168-169.

⁵¹ Pr. Prof. Dr. Valer BEL, *Dogmă și propovăduire*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1994, p. 144.

atipică sau uneori întâlnim în unele structuri eclesiale din diaspora toate acestea asumate pe rând, în funcție de evoluția comunității respective.

În diaspora, pe aceleași teritorii, pot coexista mai multe structuri ale unor Biserici Ortodoxe, însă ce le unește este vocația mandatului misionar, adică aceiași misiune apostolică primită de la Hristos, iar ceea ce le separă (etnie, limbă, obiceiuri) trebuie depășit prin colaborare sau împreună lucrare în efortul misionar de mântuire a întregii lumi.

Misiunea ține de firea Bisericii, iar diaspora ortodoxă de firea misiunii, tocmai de aceea misiunea desfășurată în diaspora n-a fost văzută niciodată ca fiind ceva opțional, căci așa nu s-ar mai respecta marea poruncă misionară (Mt. 28, 19) și universalitatea mântuirii, ci Biserica asumă într-un mod concret și foarte serios misiunea ei din diaspora, unde credincioșii deși nu mai sunt în *staulul* teritorial-canonice al Bisericii mamă, rămân în aceeași turmă a lui Hristos ca mădulare ale Trupului tainic al Bisericii și icoane smerite și deosebit de prețioase ale Împărăției⁵².

CONCLUZII

- Diaspora ortodoxă română s-a format prin două căi sau moduri:
  - trasarea sau redefinirea frontierelor statale după cele două războaie mondiale, fapt care a dus la rămânerea în afara granițelor țării noastre a unui număr însemnat de români în diferite teritorii (Basarabia, teritoriile românești rămase în Ucraina, Serbia sau Bulgaria etc), iar a doua cale de formare a diasporei noastre o reprezintă emigrația masivă, în mai multe etape, cea mai consistentă fiind în anii 1990-2000.
- Conștientă de acest aspect al migrației masive, Biserica Ortodoxă Română a fost alături de fiii săi duhovnicești încă de la începutul plecării lor în Occident, asigurându-le o pastorație vie și rodnică prin intermediul preoților trimiși în marile comunități de români din țările occidentale, unde treptat s-au înființat, începând din anii 1970-1980, parohii și filii.
- În diaspora (ortodoxă română), Biserica reface drumul Bisericii primare și propovăduirea misionară apostolică în sensul că începe exact ca acum 2000 de ani, adică neavând nimic vizibil (locașuri, centre, biserici proprii etc), decât dorința de slujire, dorul de Hristos și dispoziția de a asuma o pastorație plină de obstacole, asemenea celei pauline, dar care se face cu mult sacrificiu și din toată inima: „*orice ați face, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul și nu ca pentru oameni, bine știind că de la Domnul veți primi răsplata moștenirii; căci Domnului Hristos slujiți*” (Col. 3, 23-24).

---

⁵² † Anastasios YANNOULATOS, *Misiune pe urmele lui Hristos: studii teologice și omilii*, p. 121.

- Evoluția misiunii ortodoxe românești se vede din ieșirea acesteia dintr-o poziție defensivă înspre o nouă dimensiune misionară: diaspora. În diaspora, Biserica nu caută să cucerească lumea în sens geografic, neavând nicio intenție de extindere sau imixtiune. Scopul ei nu este să crească autoritatea și influența într-un teritoriu sau stat, ci scopul este să slujească lumea cu iubire, să ofere asistență religioasă și să mențină pe calea mântuirii pe cei aflați în diaspora, departe de țara lor.
- În diaspora ortodoxă în general, dar și în EORSP misiunea începe la nivel *micro*, adică familial și parohial, dezvoltându-se mai apoi la nivel regional (de protopopiat) și eparhial, însă ținând cont de particularitățile misionar-pastorale ale fiecărei comunități ortodoxe.
- Preotul este *drojdia* care face să crească și să dospească frământătura misionară în diaspora, de aceea asumarea, dedicarea și seriozitatea sunt, pe lângă pregătirea teologică, tripla absolut necesară unui profil misionar în diaspora. Misiunea și pastorația din diaspora nu sunt niște simple opțiuni în tolba preoției, ci reprezintă cele mai necesare lucrări asumate de clerici în parohiile din diaspora ortodoxă română din Peninsula Iberică.
- Laicii au un rol decisiv în misiunea din diaspora. Lucrarea mântuirii și implicit misiunea Bisericii nu sunt lucrări exclusiv ale clerului. Atât clerul, cât și credincioșii trebuie să aibă un profil misionar și să se implice eficient și decisiv în misiunea Bisericii. Laicul ca și „*preoție sfântă... seminție aleasă, preoție împărătească*” (I Ptr. 2, 5) are această datorie față de Biserică și față de aproapele de a se strădui să facă vie și rodnică lucrarea misionară. Credincioșii, împreună cu slujitorii, contribuie la înființarea parohiilor în diaspora, la creșterea și maturizarea acestora și se implică în toate activitățile parohiei. Implicarea laicilor în cultul parohiei este esențială pentru sănătatea vieții parohiale, cu precizarea că aceasta trebuie să fie o implicare/participare comunională, nu una individuală sau egoist-indiferentă față de celelalte mădulare ale Bisericii.
- Un element aparte în diaspora este acela că misiunea de aici viziunea viitorului, adică dezvoltă strategii misionar-pastorale destinate copiilor și tinerilor (Școala parohială, Nepsis, grupurile parohiale de tineri etc). Viitorul Bisericii în diaspora depinde foarte mult de această orientare a misiunii înspre generațiile tinere.
- Misiunea desfășurată de Biserică în diaspora ortodoxă română din Spania și Portugalia are câteva elemente distinctive: problema căsătoriilor mixte, misiunea online, misiunea externă, apostolatul tinerilor, noile fenomene migraționiste și caracterul dinamic al populației românești de aici, care se mută, pleacă sau revine în funcție de locul de muncă etc, de aceea lucrarea misionar-pastorală și orice strategie în acest sens se construiesc în funcție de aceste

particularități și provocări ale vremii, oferind misiunii de aici o capacitate sporită de adaptare și un dinamism aparte.

- Misiunea Bisericii Ortodoxe Române în diaspora este un proces în evoluție, foarte activ și adaptiv, dezvoltat din nevoia spirituală și de asistență religioasă a celor plecați în afara țării lor și din necesitatea unei vieți duhovnicești reale. Scenariul misionar din diaspora este unul - putem spune- mereu atipic și care face ca lucrarea misionară să se desfășoare într-un cadru pluri-religios, multi-etnic sau chiar ostil pe alocuri vieții bisericești sau pastorației.
- În Peninsula Iberică EORSP nu se rezumă doar la misiunea din/prin biserică, ci extinde lucrarea sa misionar pastorală și la nivelul altor instituții, desfășurând o susținută activitate misionară și pastorală în spitale, penitenciare, centre de bătrâni și alte instituții, unde anual depășește pragul de 1000-1200 de vizite, prezențe, slujbe.
- Imperativul misionar EORSP în diaspora românească din statele iberice rămâne acela de a răspunde nevoilor concrete ale credinciosului *mădular al Trupului lui Hristos-Biserica* și de al călăuzi pe acesta la limanul mântuirii. Biserica, la fel ca o mamă iubitoare, își urmează fiii în diaspora, păstorindu-i părintește și încercând să coboare *cerul pe pământ*, ajutându-l pe credinciosul ortodox să simtă evidența realității prezenței lui Dumnezeu în viața lui și a celor din jur.